

Välkommen till GynOp!

På denna sida kan du hitta information om kvalitetsregistret inom gynekologisk kirurgi. Våra pre- och postoperativa enkäter används inom flera olika områden, inte enbart gynekologisk kirurgi. Du kan läsa mer om detta under fliken "Patientinformation".

Adnexsträngen

Användarmöte 10:e maj 2019

**Inloggning
personal**

Webbhjälpen

**Inloggning
patient**

Senaste nyheterna

*Anmäl dig till GynOps sekreterarmöte fredag
10 maj 2019*

Visste du att 5 april

Visste du att 22 mars

Visste du att 15 mars

Visste du att 8 mars

Visste du att 1 mars

GynOp's applikation är
CE-märkt som
medicinteknisk produkt.

Välkommen till GynOp!

På denna sida kan du hitta information om kvalitetsregistret inom gynekologisk kirurgi. Våra pre- och postoperativa enkäter används inom flera olika områden, inte enbart gynekologisk kirurgi. Du kan läsa mer om detta under fliken "Patientinformation".

Inloggning personal

Här kan du som användare logga in för att registrera i GynOp

Webbhjälpen

Här hittar du manualen "webbhjälpen" för GynOp

Inloggning patient

Här loggar du som patient in i patientenkäten

Senaste nyheterna

Visste du att 16 april

Anmäl dig till GynOps sekreterarmöte fredag 10 maj 2019

Visste du att 5 april

Visste du att 22 mars

Visste du att 15 mars

Visste du att 8 mars

GynOp's applikation är CE-märkt som medicinteknisk produkt.

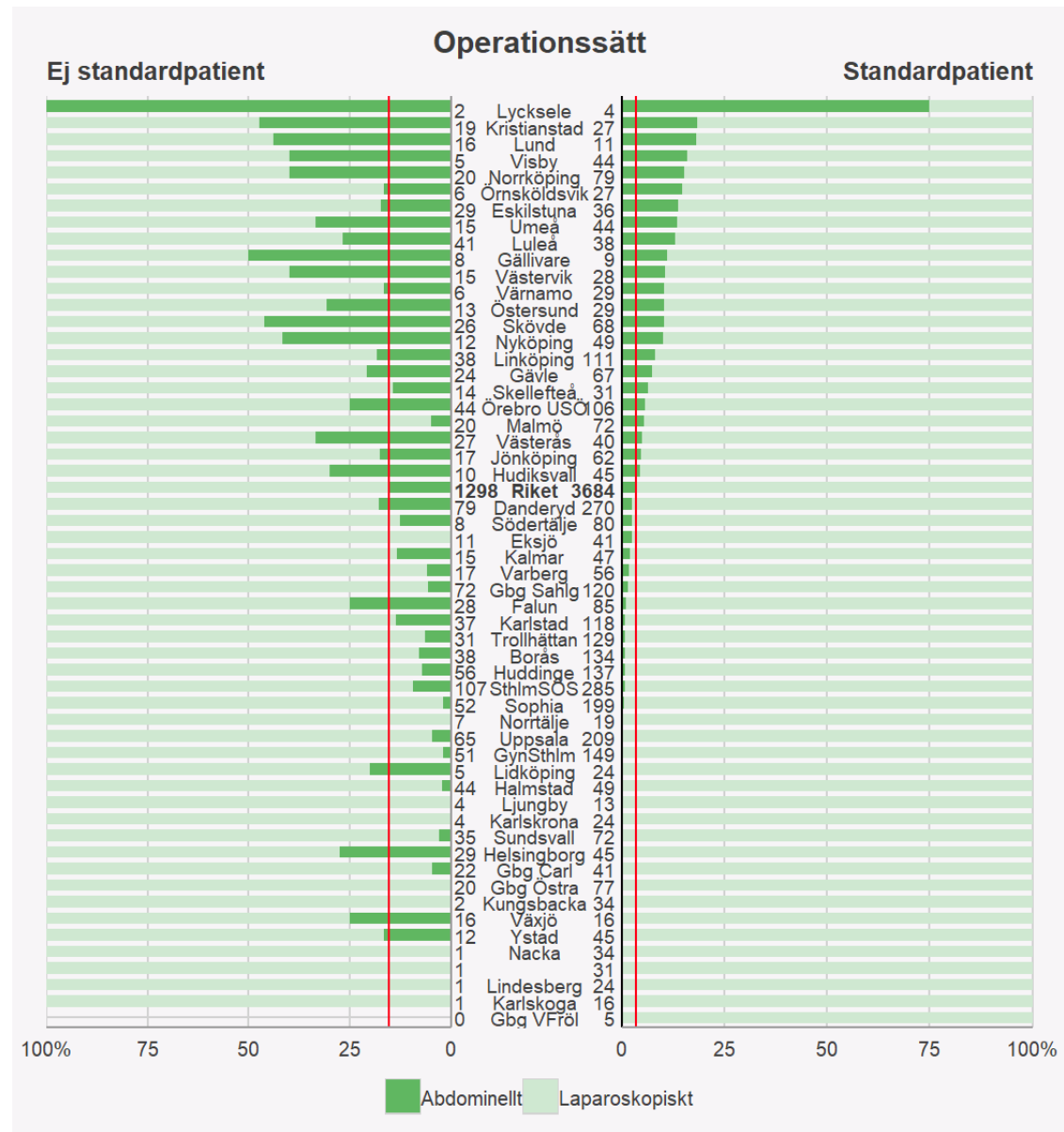
Kort om mig

- Specialist i obstetrik och gynekologi sedan 2007
- Kvinnokliniken Carlanderska i Göteborg sedan augusti -17
- Styrgrupp GynOp, nationellt kvalitetsregister för gynekologisk kirurgi, ansvarig för adnexsträngen, vikarierar på hysteroskopi
- Projektledning Nationella Riktlinjer Endometrios, Socialstyrelsen

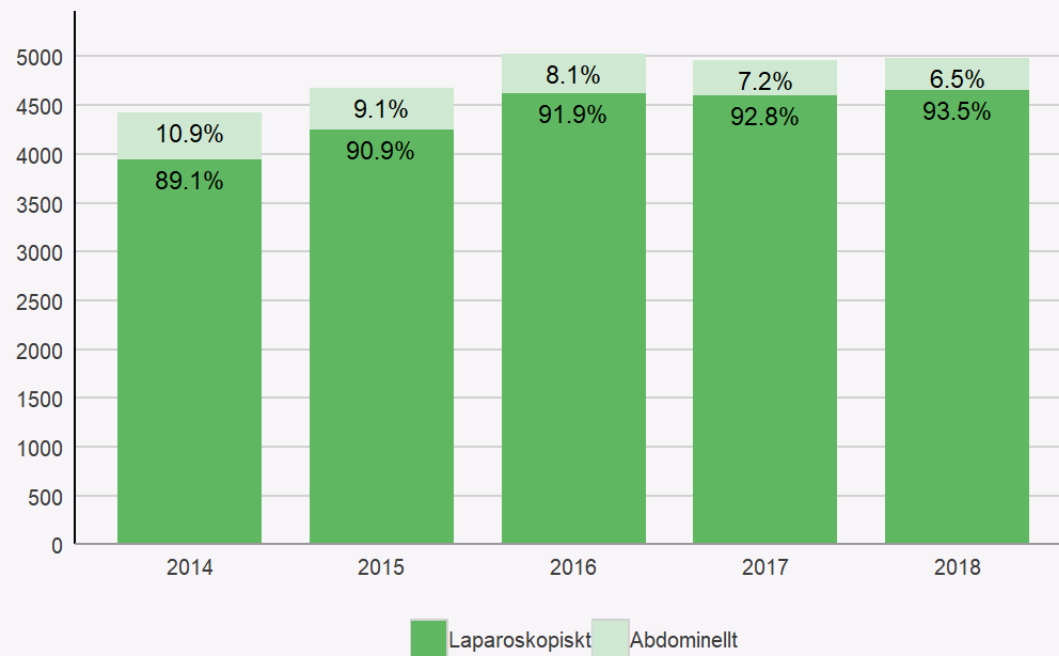
Adnexsträngen

- Operationer på äggstockar och äggledare
- Äggstockscystor
- Vätskefyllda äggledare
- Utomkvedshavandeskap
- Misstänkt endometrios/endometrios
- Infertilitet
- Sterilisering

- 2018 gjordes 4893 operationer
- Laparoskopi (titthålskirurgi) är överlägset vanligaste metoden

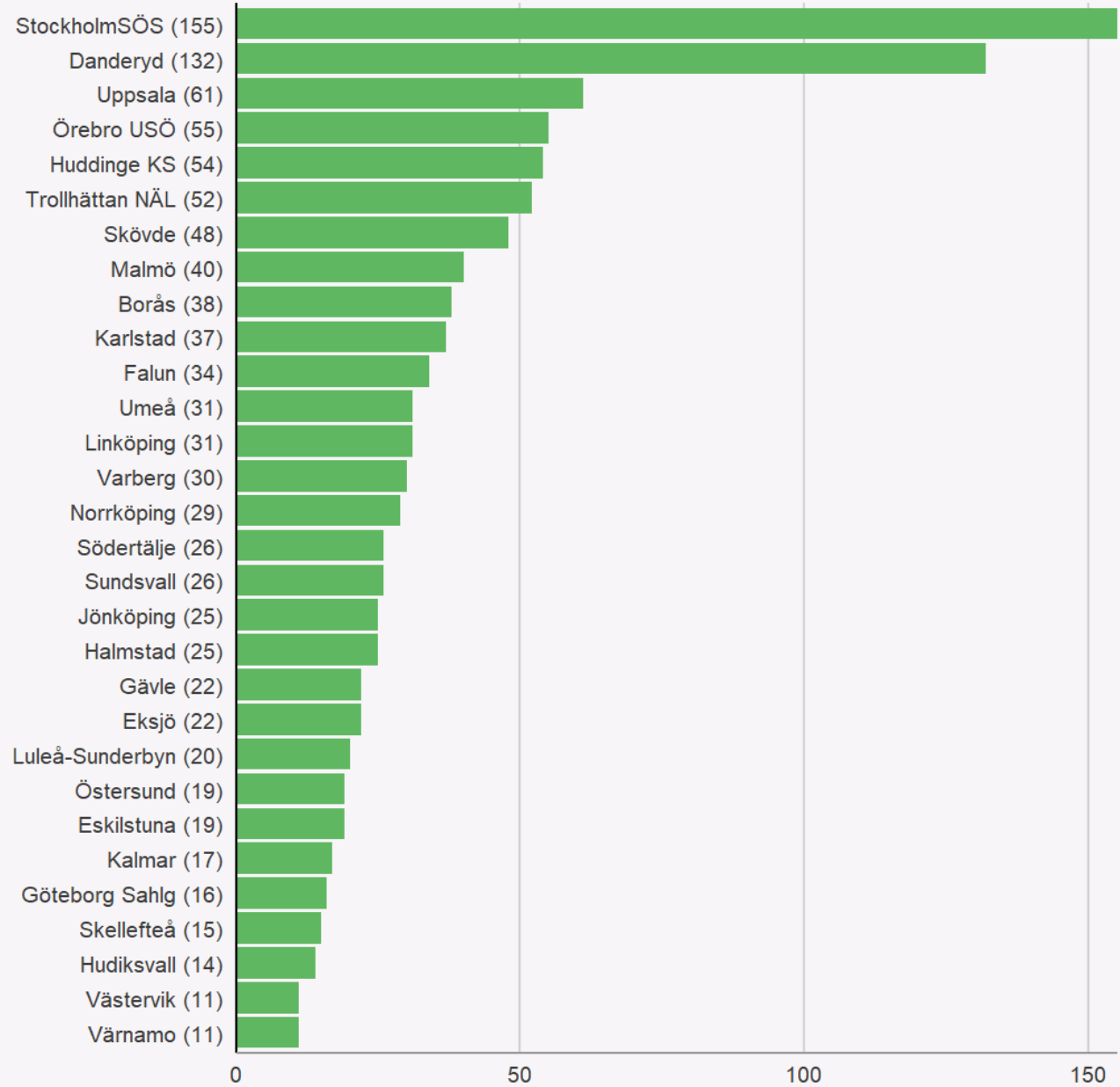
Fördelning mellan öppen och laparoskopisk operation i absoluta tal

- Relativt stor andel akuta operationer
- Tyvärr dåligt registrerat i GynOp
- Vissa kliniker klart bättre än andra

Antal akuta patienter

Men det var inte det här jag
tänkte prata om idag...

**MYCKET MENSVÄRK
ÄR INTE OK!**

Mycket mensvärk är det vanligaste symtomet på endometriosis. Om du har svåra smärtor har du rätt att få hjälp. Du ska inte behöva ha ont. Ta kontakt med vården.

Endometriosis

- Definition:

Vävnad som liknar och beter sig som livmodersslemhinna och som befinner sig någon annanstans än i livmoderhålan

Påverkas av kvinnliga könshormoner på samma sätt som livmodersslemhinnan:

Förtjockas, bryts ned och blöder

Förekomst

- Ungefär var 10:e kvinna i fertil ålder
  - Prevalenssiffror osäkra
- Vanligare om infertilitet föreligger, vanligt fynd om laparoskopi på grund av buksmärtor.

Var brukar endometriosis finnas?

- Vanligt
  - Lilla bäckenets bukhinna
  - Äggstockar
  - Livmoder
- Mindre vanligt
  - Bukhinna högt i buken
  - Urinblåsa
  - Tarm (ändtarm)
- Ovanligt
  - Lungor
  - Hjärna
  - Nässlemhinna
  - .....

Hur uppkommer endometriosis?

- Retrograd menstruation
  - Mensblod rinner bakvägen
  - Slemhinna följer med och fastnar
  - Riklig mens riskfaktor
- Metaplasi
  - Celler i t ex bukhinnan kan omvandlas och bildar endometrieliknande vävnad

Hur uppkommer endometrios?

- Kirurgisk spridning
  - Ärrendometrios kan uppstå efter till exempel kejsarsnitt

- Via blodbanorna, lymfa
  - Kan förklara ovanliga lokaler

Vilka besvär ger endometrios?

Besvär

- Inga
- Mensvärk
- Ägglossningssmärta
- Samlagssmärta
- Bäckensmärtor
- Kroniska bäcken/buksmärtor
- Infertilitet
- Blåsstörning
- Tarmstörning
- Trötthet
- Illamående
- Feber

Varför då?

- Bukhinnan känslig för blod
- Akut/kronisk inflammation
- Nervpåverkan
- Sammanväxningar
- Sensitisering perifert och centralt kan ge kroniska smärtor även om endometriosen försvinner

Ärftlighet?

- Det finns belägg för att endometrios är ärftligt
- Immunsystemet involverat

Behandling av endometrios

Första linjens behandling vid misstänkt eller konfirmerad endometrios:

- Kombinerade p-piller, gärna kontinuerlig behandling
- Gestagena preparat: minipiller (desogestrel), hormonspiral (Mirena, Kyleena), p-stav, Provera

Andra linjens behandling

- GNRH
  - Framkalla klimakterium
- Kombinationsbehandlingar
  - P-piller + hormonspiral
  - Desogestrel + hormonspiral
  - Hormonspiral + hormonspiral

Hormonell behandling

- Ingen skillnad mellan de olika typerna av behandling i effekt
- Försök uppnå amenorre´ (få bort menssen)
- Prova fram för varje individuell patient
  - Effekt kontra bieffekt
  - Kostnad

Lindring av smärtor

- Värktabletter (Paracetamol, Cox-hämmare)
- Fysioterapi
- TENS
- Vid mer avancerade besvär kan det bli aktuellt med tricykliska antidepressiva, antiepileptika

Kirurgi vid endometrios

- Diagnostik
  - Vid utebliven eller otillräcklig effekt av första linjens behandling
- Kirurgisk behandling
  - Ta bort eller förstöra endometriosförändringar
  - Lösa sammanväxningar
  - Ta bort endometrioscystor
  - Ibland aktuellt med stor kirurgi

<https://youtu.be/OWAiw0f65HY?t=343>

Kirurgi vid endometriosis

- Smärta trots annan behandling är starkaste indikationen
- Kan kräva samarbete med andra specialiteter (kolorektalkirurg, urolog)
- Om aktuellt måste fertiliteten alltid beaktas

Behandling vid infertilitet

- IVF
- (Kirurgi)

Endometriosis och ungdomar

- Myt att det inte drabbar ungdomar
- I studie: Upp till 70% hade endometriosis vid titthålsoperation

E.B. Janssen, A.C.M. Rijkers, K. Hoppenbrouwers, C. Meuleman, T.M. D'Hooghe; Prevalence of endometriosis diagnosed by laparoscopy in adolescents with dysmenorrhea or chronic pelvic pain: a systematic review, *Human Reproduction Update*, Volume 19, Issue 5, 1 September 2013, Pages 570–582

VIKTIGT

- Vid svår mensvärk ska endometriosis misstänkas
- Vad är svår mensvärk?
  - Smärtor kopplade till menscykeln (mensen) som innebär:
    - Hemma från skolan
    - Hemma från jobbet
    - Illamående/kräkningar av smärta
    - Svimningar
    - Otillräcklig lindring av vanliga receptfria värktabletter

Vad ska man göra om någon har sådana besvär?

- Ungdomsmottagning
- Vårdcentral
- Gynekolog

På ungdomsmottagningen

- Mensvärk
  - Finns preventivbehov?
    - P-piller
- Svår mensvärk
  - Finns preventivbehov?
    - P-piller
  - Inget preventivbehov?
    - Till gynekolog
- Inte bra på p-piller?
  - Till gynekolog

På vårdcentral

- Mensvärk/svår mensvärk
  - P-piller
- Om det inte fungerar tillräckligt bra?
  - Till gynekolog

VIKTIGT

- Diagnos inte det viktigaste
- Behandling är viktigast
- Tidigt insatt behandling tros ge ett mildare förlopp
- Diagnos viktigt om utebliven/otillräcklig effekt på första linjens behandling

Ur SVT Nyheter:

symboliserar endometriosis och texten "det är bara lite mens".

– Det var vad läkaren sa till mig första gången jag sökte för svåra smärtor i magen. Jag var 15 år, berättar Anna Palm när vi ses i hennes tvåa i Majorna i Göteborg.

Det var inte bara lite mensvärk och sen dess har det blivit många vändor till sjukhuset och inte minst akuten när smärtorna blivit för svåra. Diagnoserna har avlöst varandra och det var först 2013, alltså när Anna var 32 år som hon konstaterades med endometriosis – en sjukdom som innebär att livmoderslemhinnan växer utanför livmodern.

Om det vill sig illa

- Svåra, långvariga smärtor som påverkar livet och livskvaliteten i hög grad
- Smärtan blir en sjukdom i sig
- Risk för beroende av opioder
- Större risk om andra bekymmer
- Multimodalt omhändertagande nödvändigt

VIKTIGT

- Diagnos inte det viktigaste
- Behandling viktigast
- Tidigt insatt behandling tros ge ett mildare förlopp

Länkar

- <https://www.socialstyrelsen.se/riktlinjer/nationellariktlinjer/endometriosis>
- <https://www.socialstyrelsen.se/barnochfamilj/kvinnorshalsaochgraviditet/endometriosis>

Stort tack för uppmärksamheten!